

Utrikesutskottet

Statsrådets redogörelse om genomförandet av FN:s handlingsprogram för hållbar utveckling Agenda 2030

Till framtidsutskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om genomförandet av FN:s handlingsprogram för hållbar utveckling Agenda 2030 (SRR 7/2024 rd): Ärendet har remitterats till utrikesutskottet för utlåtande till framtidsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört:

- understatssekreterare Pasi Hellman, utrikesministeriet
- ledande expert Taru Savolainen, statsrådets kansli
- professor i hållbarhetsvetenskap Reetta Toivanen, Helsingfors universitet
- vice ordförande Antti Herlin, Finlands kommission för hållbar utveckling
- generalsekreterare Marja Innanen, UN Global Compact
- verkställande direktör Ville Wahlberg, Baltic Sea Action Group (BSAG)
- chef för människorättsarbetet Niina Laajapuro, Amnesty International Finländska sektionen rf
- sakkunnig Silla Ristimäki, Suomalaiset kehitysjärjestöt - Finnish Development NGOs Fingo ry
- medlem Jenni Halonen, De ungas Agenda2030.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Inledning

(1) I statsrådets redogörelse om genomförandet av FN:s handlingsprogram för hållbar utveckling Agenda 2030 sammanställs de åtgärder som skrivits in i regeringsprogrammet och andra väsentliga redogörelser och strategier och som syftar till att genomföra målen för Agenda 2030 och hållbar utveckling. Tidsplanen för beredningen samordnades med beredningen av den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen samt redogörelsen för internationella ekonomiska relationer och utvecklingssamarbete, så att dessa redogörelser först lämnades till riksdagen och riktlinjerna för dem togs med i redogörelsen om Agenda 2030. I redogörelsen beskrivs dessutom de olika ministeriernas långvarigare arbete för hållbar utveckling framför allt i internationella nätverk. Re-

Utlåtande UtUU 1/2025 rd

dogörelsen innehåller inga nya riktlinjer för Finlands politik för hållbar utveckling och genomförandet av Agenda 2030, utan den sammanfattar regeringens åtgärder som tagits fram genom mångsidiga processer.

(2) Utrikesutskottet anser att redogörelsen är heltäckande och sammanställer de nationella riktlinjer och konkreta åtgärder som främjar hållbarheten. Utskottet upprepar sin långvariga ståndpunkt om betydelsen av Agenda 2030, som representerar det internationella samfundets mest övergripande och målinriktade insats för att trygga mänsklighetens framtid och uppnå en hållbar utveckling globalt.

(3) Utrikesutskottet fokuserar i sitt utlåtande särskilt på redogörelsens globala dimension och Finlands åtgärder för att uppnå målen för hållbar utveckling internationellt. Utskottet har behandlat dessa frågor både i sitt betänkande av den 4 december 2024 om den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen (UtUB 14/2024 rd — SRR 3/2024 rd) och i synnerhet i sitt betänkande av den 12 december 2024 om redogörelsen för internationella ekonomiska relationer och utvecklings-samarbete (UtUB 15/2024 rd — SRR 4/2024 rd).

(4) Liksom i fråga om utrikes- och säkerhetspolitiken bör Finland vid genomförandet av Agenda 204 hålla fast vid viktiga värden som demokrati, rättsstatsprincipen, internationell rätt och mänskliga rättigheter, fred, jämställdhet och jämlikhet.

(5) Det är viktigt att Finland och det internationella samfundet riktar blicken också till tiden efter 2030 och analyserar framtida behov i tid för att tackla utmaningarna i utvecklingsfrågorna.

Globalt samarbete

(6) Utskottet välkomnar att FN:s senaste rapport om hållbar utveckling bedömer att Finland har uppnått de nationella målen i Agenda 2030 allra bäst och att också de övriga nordiska länderna ligger högt i rankningen. Efter Finland ligger Sverige på andra plats, Danmark på tredje och Norge på sjunde. Främjandet av hållbar utveckling kräver också i fortsättningen att man sörjer för den ekonomiska utvecklingen såväl i hemlandet som i utvecklingsländerna. På global nivå betonar utskottet vikten av samarbete mellan de nordiska länderna för att gemensamt främja målen för hållbar utveckling genom utvecklingspolitiken. Ländernas värderingar och prioriteringar i utvecklingspolitiken är i stor utsträckning likartade, och genom samarbete kan man stärka främjandet av utvecklingsmålen och verksamhetens genomslagskraft i multilaterala forum.

(7) Å andra sidan är det oroväckande att både Finlands och dess jämförelseländers verksamhet har negativa externa effekter och att de belastar särskilt miljön samt att man i ett globalt perspektiv fortfarande är långt ifrån att nå målen för hållbar utveckling och att man delvis tvärtom har halkat bakåt.

(8) Utskottet anser det viktigt att såväl den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen som redogörelsen om Agenda 2030 kraftfullt lyfter fram den trippelkris som mänskligheten står inför, det vill säga klimatförändringen, förlusten av biologisk mångfald och föroreningarna. Utskottet betonar att åtgärderna för natur och klimat är brådskande, eftersom klimatförändringen och förlusten av biologisk mångfald framskrider i snabb takt. Klimatförändringen och den tilltagande

Utlåtande UtUU 1/2025 rd

förlusten av biologisk mångfald tillspetsar konflikter och påverkar exempelvis matproduktionen och livsmedelstryggheten, energiomställningen, försörjningsberedskapen och förekomsten av sjukdomar. Utskottet betonar att det krävs ambitiösa globala insatser, samarbete och hållbara finansieringsalternativ för att bekämpa föroreningar, klimatförändringen och förlusten av biologisk mångfald samt för att klimatmålen ska nås (UtUB 14/2024 rd, stycke 29).

(9) För att målen för hållbar utveckling ska nås krävs ett starkt internationellt samarbete särskilt inom ramen för EU och FN samt en stärkt bas för utvecklingsfinansieringen också genom nya partner. Det är särskilt viktigt nu när Förenta staternas nya administration har inlett en utredning om nedskärningar i biståndsmedlen och fryst finansieringen från flera centrala organisationer. Enligt uppgift motsvarar Förenta staternas andel cirka 30 procent av den officiella utvecklingsfinansieringen. När det gäller humanitärt bistånd stod Förenta staterna år 2024 för 47 procent av de globala behoven av humanitärt bistånd. Utöver att finansieringen dras in har Förenta staternas administration inlett en 180 dagar lång granskning av internationella organisationer (FN-systemet och utvecklingsbankerna) och avtal samt dragit sig ur WHO och FN:s råd för mänskliga rättigheter.

(10) Förenta staterna har en central roll som global aktör inom utvecklingssamarbetet och det humanitära biståndet. Utskottet anser därför att det är viktigt att Finland aktivt deltar i diskussionen med likasinnade finansiärer om hur man i första hand kan sörja för de viktiga uppgifterna, se över finansieringskällorna och balansera finansieringsunderskottet samt hur man kan motverka strävanden som strider mot centrala intressen och värderingar. Utskottet anser det vara klart att det även i fortsättningen behövs insatser på bred front både internationellt och nationellt för att målen för hållbar utveckling ska nås. Det är viktigt att satsa också på samarbetet med Förenta staterna.

(11) Om nedskärningarna genomförs försämras också FN-organisationernas möjligheter att genomföra sina mandat. Utskottet betonar FN-organisationernas centrala och viktiga roll när det gäller att främja Agenda 2030. Det är viktigt att arbetet inom FN står i fokus för Finlands utrikes- och säkerhetspolitik, inklusive utvecklingspolitiken, även i fortsättningen. FN-samarbetet har i Finland långa traditioner och åtnjuter ett brett folkstöd. Finland bör sträva efter en långsiktig finansiering av FN-organisationerna och öka Finlands möjligheter att påverka i de organisationer vars verksamhet vi prioriterar. I detta ingår också att ha som mål att finländare placeras i olika FN-uppgifter (UtUB 15/2024 rd, stycke 48).

(12) Utskottet ser det som positivt och väsentligt att redogörelsen betonar och beaktar det arbete som görs på EU-nivå för att verkställa Agenda 2030. EU och dess medlemsländer är tillsammans världens största biståndsfinansiär och unionen är en betydande utvecklingspolitisk aktör. Utskottet upprepar sin långvariga ståndpunkt att det är viktigt för Finland att effektivisera och driva sina utvecklingspolitiska mål kraftigt också på EU-nivå för att öka effektiviteten och genomslaget (UtUB 15/2024 rd, stycke 19). Samarbetet mellan EU och Storbritannien blir också allt viktigare.

Finansiering

(13) I redogörelsen konstateras det helt korrekt att endast en liten del av målen för hållbar utveckling kan uppnås med offentlig finansiering. Det krävs framför allt privat kapital och en ef-

Utlåtande UtUU 1/2025 rd

ektivare mobilisering av alla länders egna resurser. Under innevarande regeringsperiod strävar Finland allt mer efter att stärka den privata sektorns roll och deltagande i utvecklingssamarbete och utvecklingsfinansiering. Den totala finansieringen för hållbar utveckling kan flerdubblas genom att kombinera offentlig och privat finansiering så att utvecklingseffekterna blir större. Utskottet betonar särskilt betydelsen av de internationella instituten för utvecklingsfinansiering med beaktande av den tillgängliga finansieringens volym och möjligheterna att öka den. Det är viktigt med regelbundna kontakter med organisationer och institutioner samt att delta och påverka i deras beslutande och administrativa organ. På europeisk nivå är det viktigt att delta aktivt inte bara i EU-strukturerna utan också i Europeiska investeringsbanken (EIB) och Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD). Privata och institutionella investerare gör i allt högre grad investeringar inom ramen för begreppet hållbar utveckling, och för denna verksamhet måste enhetliga kriterier fastställas och uppföljningen utvecklas (UtUB 15/2024 rd, stycke 38).

(14) Utrikesutskottet stöder redogörelsens riktlinje om att öka den privata sektorns roll i utvecklingssamarbetet. Det är positivt att finländska företag i allt högre grad uppmuntras att på utvecklingsländernas marknader erbjuda kommersiellt lönsamma lösningar som stöder utvecklingen. Det gagnar alla parter. Liksom allt utvecklingssamarbete ska det ekonomiska samarbetet med utvecklingsländerna eftersträva hållbarhetsmålen i Agenda 2030. Det är också viktigt att affärsverksamheten i utvecklingsländerna alltid följer principerna för samhälls- och företagsansvar. Här är det viktigt att dra nytta av FN:s och EU:s riktlinjer i frågan. Utskottet anser det viktigt att Finland har förbundit sig att främja människovärdigt arbete, ILO:s grundläggande fri- och rättigheter i arbetslivet, företagsansvar och FN:s vägledande principer om företag och mänskliga rättigheter (UNGP).

Civilsamhällesorganisationerna, demokratins tillstånd

(15) Mål 16 för hållbar utveckling handlar om att främja demokrati, rättsstatsprincipen och mänskliga rättigheter. Utskottet betonar att dessa är förutsättningar för en hållbar samhällelig utveckling. Det är viktigt att Finlands utvecklingssamarbete bidrar till dessa förutsättningar på global nivå. Utvecklingssamarbetet bör utgöra en förlängning av Finlands människorättspolitiska linje bland annat för att främja och försvara rättigheterna för kvinnor, flickor, personer med funktionsnedsättning, könsminoriteter och sexuella minoriteter samt andra personer i en särskilt utsatt ställning. Utskottet anser det oroväckande att demokratins tillstånd försämras i många delar av världen. Det är viktigt att Finland målmedvetet fortsatt främjar detta mål både i sina egna utvecklingssamarbetsprogram och i omfattande samarbete med andra länder och organisationer.

(16) Utskottet betonar också att den samhälleliga utvecklingen förutsätter ett livskraftigt civilsamhälle och fäster uppmärksamhet vid den viktiga roll som finländska civilsamhällesorganisationer har i Finlands utvecklingspolitik. Organisationernas lokala och regionala kännedom ger ett klart mervärde. Det bör också beaktas att det bistånd som kanaliseras via civilsamhällesorganisationer ofta stärker civilsamhället och stöder demokratiutvecklingen i utvecklingsländerna.

(17) Utskottet konstaterar att global utbildning och utbildning till internationalism samt utvecklingsinformation är viktiga för att bygga upp en rättvis och hållbar framtid. Civilsamhällesorganisationerna har gjort ett viktigt arbete i detta avseende. Det är viktigt att civilsamhällesorganisationernas kompetens och kontakter utnyttjas också i företagets verksamhet i utvecklingsländer-

Utlåtande UtUU 1/2025 rd

na. Utskottet anser det vara viktigt att statsrådet söker forum och sätt att intensifiera samarbetet. Det är viktigt att utveckla samarbetet också med invandrare som bor i Finland. Att delta i organisationernas utvecklingssamarbete är också ett sätt att upprätthålla och öka allmänhetens intresse för internationella frågor i Finland (UtUB 15/2024 rd, stycke 47).

Utvärdering och delaktighet

(18) Utrikesutskottet betonar vikten av det uppföljnings- och utvärderingssystem som tagits in i genomförandeplanen för Agenda 2030. Utvärderingen har en viktig roll när det gäller att kontrollera hur målen för hållbar utveckling framskrider samt för att upptäcka förändringar och göra nödvändiga ändringar.

(19) Utskottet välkomnar att det utvärderingssystem som presenteras i redogörelsen kopplar genomförandet av Agenda 2030 till såväl riksdagens arbete och de politiska cyklerna som ministeriernas planeringsarbete.

(20) Till skillnad från den föregående redogörelsen om Agenda 2030 deltog inte civilsamhällsorganisationerna i den nuvarande redogörelseprocessen. De gavs inte heller möjlighet att kommentera redogörelsen i utkastfasen. Utskottet anser att detta hade varit motiverat, särskilt med beaktande av att redogörelsen lyfter fram betydelsen av det civila samhället, en inkluderande demokrati och tillförlitlig offentlig myndighetsverksamhet. Det är positivt att det i redogörelsen sägs att beredningen av den nationella landsrapport om det nationella genomförandet av Agenda 2030 som ska lämnas till FN involverar inte bara statsförvaltningen utan också ett stort antal intressentgrupper, såsom hållbarhetspanelen, gruppen De ungas Agenda 2030 och medlemmarna i kommissionen för hållbar utveckling.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Utrikesutskottet föreslår

att framtidsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande UtUU 1/2025 rd

Helsingfors 19.3.2025

I den avgörande behandlingen deltog

vice ordförande Sofia Vikman saml
medlem Eva Biaudet sv
medlem Pekka Haavisto gröna
medlem Veronika Honkasalo vänst
medlem Vilhelm Junnila saf
medlem Antti Kaikkonen cent
medlem Atte Kaleva saml (delvis)
medlem Anne Kalmari cent
medlem Jarmo Lindberg saml
medlem Jenna Simula saf
medlem Ville Skinnari sd
medlem Ville Vähämäki saf
ersättare Timo Harakka sd (delvis)
ersättare Tuula Väättäinen sd.

Sekreterare var

utskottsråd Tiina Larvala.

Utlåtande UtUU 1/2025 rd

Avvikande mening

Avvikande mening

Motivering

Statsrådets redogörelse om genomförandet av FN:s handlingsprogram för hållbar utveckling Agenda 2030 (SRR 7/2024 rd) misslyckas med att göra en övergripande granskning av hållbar utveckling, eftersom målen och åtgärderna i stor utsträckning behandlas separat från varandra. I redogörelsen baserar sig beskrivningen av nuläget på uppgifter som i fråga om de flesta konkreta reformer gäller endast för tiden fram till 2022. De säger de facto inget om nuläget, utan om hur läget var när den föregående regeringen lämnade över. Den nuvarande regeringen har i fråga om en global hållbar utveckling vidtagit ett flertal politiska åtgärder vars konsekvenser ännu inte syns fullt ut, men som gör att det kommer ta ännu längre tid att nå målen.

Vi behöver en mer övergripande granskning där man river skrankorna mellan förvaltningsområden och sektorer och inser vikten av kopplingarna mellan hållbarhetsmålen. Redogörelsen lyfter inte heller tillräckligt fram genom vilka konkreta åtgärder Finland tänker ingripa i de negativa externa konsekvenserna av sin verksamhet eller hur Finland tänker stärka den politiska koherensen.

Finlands utvecklingspolitik drivs i en oroväckande riktning, vilket också gör sig gällande i riktlinjerna i denna redogörelse, där målet är ”att bättre stödja Finlands handelsekonomiska intressen på utvecklingsmarknaderna”.

Regeringen har skärt ner över en miljard euro på utvecklingssamarbetet. Hela landsprogram har avskaffats i bräckliga stater vars medborgare inte bär skulden för de problem som finns i förvaltningen. Det är inte rätt sätt att främja hållbar utveckling, fred och stabila samhällen i världen.

Finland måste ta sitt globala ansvar. Vår utvecklingspolitik måste vara kontinuerlig och följdriktig. Ett förmöget land som Finland måste stödja en hållbar utveckling också på andra håll så att ingen lämnas åt sitt öde. Finland måste genom handling visa att det primära målet för utvecklingspolitiken fortfarande är att minska fattigdomen och ojämlikheten. Finland får inte heller glömma bort sitt åtagande att stödja de minst utvecklade länderna.

Finland bör påverka EU:s handelspolitik och WTO så att utvecklingsländerna har genuina möjligheter att få ut sina produkter på världsmarknaden och skydda sina egna gryende industrier på samma sätt som de nuvarande industrialiserade länderna en gång gjorde.

För att utvecklingsländerna ska kunna utveckla sin egen ekonomi och produktion behöver de mer stöd från Internationella valutafonden och Världsbanken. Utvecklingsländernas skulder till dessa organisationer och till de rika länderna måste efterskänkas. I det nuvarande penningssystemet är tillräckliga särskilda dragningsrätter en förutsättning för en framgångsrik industripolitik, ekologisk omställning och ekonomisk omstrukturering i många utvecklingsländer.

Utvecklingssamarbete inom den privata sektorn är inte en patentlösning som garanterar att finansieringen effektivt främjar utvecklingsmålen. Det måste finnas tydliga utvecklingsmål för den

Utlåtande UtUU 1/2025 rd
Avvikande mening

privata sektorn. Målen måste bland annat ta hänsyn till de fattigaste och skapa anständiga arbetstillfällen, och framstegen måste övervakas systematiskt.

Avvikande mening

Jag föreslår

att framtidsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 19.3.2025

Veronika Honkasalo vänst